

بنامسك كلك برعبد عاصي
جمالی جمالہ لایق ایلہ
شید اوله كوكلنك بوأریین

سبب تالیف

ایروب مآه محرم ای نکوحال
کنش کی سوزن کای بریار
نظام دین ملت قطب و افراد
بوزوند برق اوردنوراهی
جیل اسمی فن انسیجلی

دینک کوردم کی برور کورویا
اوردیاده شتا و رلاک اوردنک
باشندک خلفه درکای غیبه

فتا ایلک اسمی کلپی
فلا و نفسیه قابل دیدیلر
بوخوای بندخی کوردم کاهی
کل امی قدریکه سوله درنک
سخن دلمانچی چین تمک اولماز

وسوب تصنیف

طفوز بوزسکن ای اولورمال
سلوک اهل یی اول تحصیل لسلر
جرع شرع و فوجنما و نادر
صنیری کاشف اشیا کاهی
گوبن قولن ایلدی تسلی

جهانی قیامش بر اولور دیا
طازنک کاهی صواوزره کیده نیک
قومادک براراده شتک و سیه

دیدیروارونک طبع سلپی
باشور کوریشیل ناجی قودیلر
دیدیرو سوله اسرر الهی
بولنایم دم اوله ذره کردک
سکونی هریم ابین اتمک اولماز

16. Asır Şairlerinden

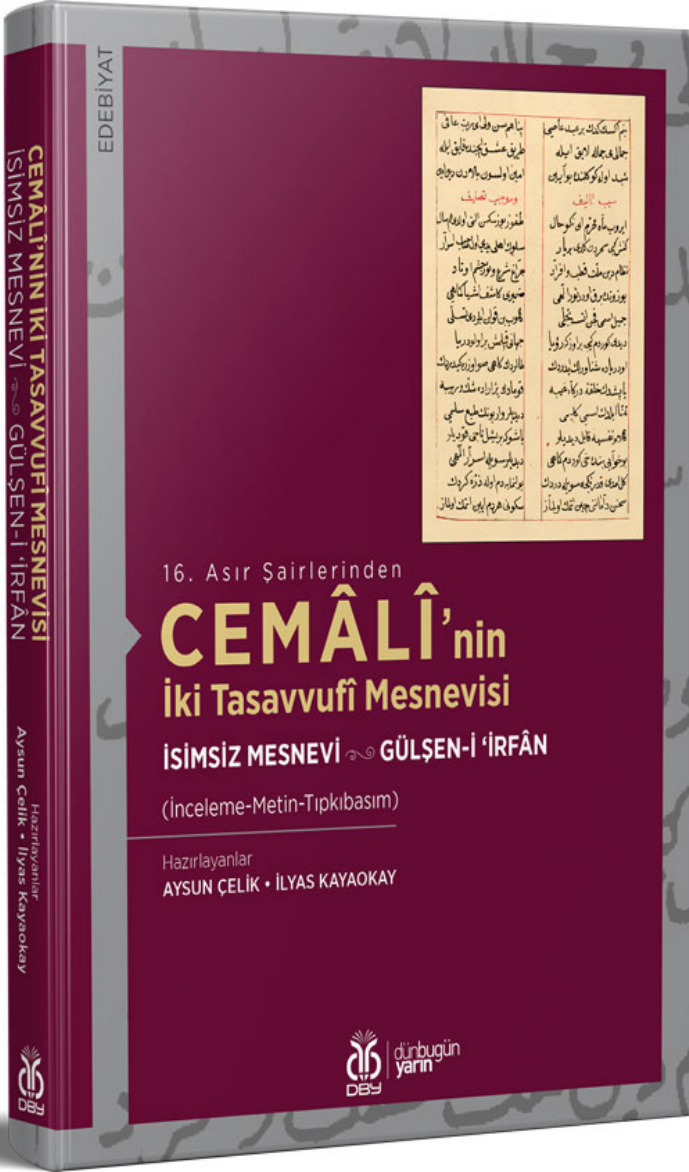
CEMÂLÎ'nin İki Tasavvufî Mesnevisi

İSİMSİZ MESNEVİ ~ GÜLŞEN-İ 'İRFÂN

(İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

Hazırlayanlar

AYSUN ÇELİK • İLYAS KAYAOKAY

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 244
Edebiyat: 113

ISBN 978-625-8371-51-2
Sertifika No: 52315

Birinci Baskı: İstanbul, Eylül 2022

Yayın Yönetmeni: İrfan Güngörür

Hazırlayanlar: Aysun Çelik, İlyas Kayaokay

Dizi Editörü: Furkan Öztürk

Kitap Editörü: Âdem Ceyhan

Baskı Hazırlık: DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Egokitap
(Sertifika No: 51549)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

16. Asır Şairlerinden Cemâlî'nin İki Tasavvufî Mesnevisi

İsimsiz Mesnevi • Gülşen-i 'İrfân (İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

Hazırlayanlar: Aysun Çelik (Doç. Dr.), İlyas Kayaokay (Dr.)

Editör: Âdem Ceyhan (Prof. Dr.)

İstanbul : DBY Yayınları, 2022.

259 s. ; 15,0 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 244) ___ Dizin var.

ISBN 978-625-8371-51-2

1- Edebiyat 2- Klasik Türk Edebiyatı 3- Mesnevi

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI

Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4

Cağaloğlu - Fatih / İstanbul

Tel.: +90 212 526 98 06

www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

16. Asır Şairlerinden

**CEMÂLÎ'nin
İki Tasavvufî Mesnevisi****İSİMSİZ MESNEVİ ~ GÜLŞEN-İ 'İRFÂN**

(İnceleme-Metin-Tıpkıbasım)

Hazırlayanlar

AYSUN ÇELİK • İLYAS KAYAOKAY

İçindekiler

Ön Söz	7
Giriş	9
1. Çelebi Cemâl	10
2. Cemâlî Bâyezîd	10
3. Cemâlî-i Halvetî	11
4. Şeyh Cemâleddîn İshâk Efendi	11
5. Zenbilli Ali Cemâlî Efendi	11
6. Zenbilli-zâde Muhyiddin Mehmed Cemâlî Efendi	12
7. Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî Çelebi/Efendi	12
8. Cemâlî Hanımzâde Mehmed Efendi	12
9. Cemâlî-i Uşşâkî	12
10. Cemâlî	13
11. Cemâlî Baba	13
1. BÖLÜM	
Mesnevilerin Müellifi Cemâlî Kimdir?	15
2. BÖLÜM	
Cemâlî'nin Tasavvufî Mesnevilerinin İncelenmesi	21
1. İsimsiz Mesnevisinin Şekil ve Muhteva Tahlili.....	21
1.1. Eserin Adı.....	21
1.2. Yazılış Tarihi ve Sebebi	22
1.3. Nazım Şekli ve Türü.....	24

1.4. Beyit Sayısı.....	25
1.5. Vezni	25
1.6. Kafiye ve Redif.....	26
1.7. Eserin Dili ve Üslubu.....	29
1.8. Mesnevinin Muhtevası.....	32
2. Gülşen-i ‘İrfân’ın Şekil ve Muhteva Tahlili.....	48
2.1. Eserin Adı.....	48
2.2. Yazılış Tarihi ve Sebebi	48
2.3. Nazım Şekli ve Türü.....	49
2.4. Beyit Sayısı.....	50
2.5. Vezni	50
2.6. Kafiye ve Redif.....	50
2.7. Eserin Dili ve Üslubu.....	52
2.8. Eserin Muhtevası	53

3. BÖLÜM

Metinler	57
Nüsha Tavsifleri	57
Metinlerin Neşrinde Takip Edilen Usül	58

ÇEVİRİYAZI METİN

İsimsiz Mesnevi [Nefice-i Sülûk]	61
[Gülşen-i ‘İrfân]	161

Sonuç	179
--------------------	-----

Kaynakça	181
-----------------------	-----

Dizin	185
--------------------	-----

TIPKIBASIM

İsimsiz Mesnevi [Nefice-i Sülûk]	189
[Gülşen-i ‘İrfân]	247

Ön Söz

Öncelikle bu kitabın hâsıl olma hikâyesinden söz etmek istiyoruz. Umud ediyoruz ki müşterek çalışmalar için örneklik teşkil eder. Çelik, 2019 senesinde Cemâlî'nin iki mesnevisi hakkında bir kitap çalışması yayımlar. Kayaokay ise Prof. Dr. Âdem Ceyhan'ın tavsiyesi üzerine aynı mesnevileri 2020 yılında hazırlamaya başlar. Kayaokay, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi nüshası üzerinde çalışmaktadır; Çelik ise Süleymaniye Kütüphanesi'ndeki nüshayı esas almıştır. Kayaokay, Çelik'in çalışmasından haberdar olduğunda kendisine ulaşarak eserini yayımlama aşamasında olduğunu, uygun olup olmayacağını danışır. Çelik de eşine ender rastlanılan bir olgunluk göstererek, eseri yayımlamasını, bundan ötürü bir kırgınlık duymayacağını bildirir.

Bu durumun bilimsel etik değerlerine aykırılık teşkil edebileceğini düşünen Kayaokay, Çelik'e çalışmalarını birleştirerek yayımlama teklifinde bulunur. Zira iki çalışmada da farklı nüshalar esas alınmıştır. Üstelik İstanbul Üniversitesi nüshasında varak eksikliği de vardır. Dolayısıyla iki nüshadan hareketle sağlam bir tenkidli metin ortaya koymak, bilimsel açıdan daha faydalı olacaktır. Böylece, iki meslektaş birbirlerine darılmak, enerjileri bölmek yerine emekleri terkip ederek Cemâlî'nin sesini daha iyi duyurabilmeyi, bilime

katkı sunmayı arzular. Cemâlî gibi “iyiliği, güzelliği nasihat eden” bir şair de herhalde bunun böyle olmasını isterdi. Kitapta, iki müellif de hakkaniyetli şekilde, birbirinden az veya çok mesai yapmış, görev bölüşümüne riayet etmiş ve nihayet böyle bir çalışmayı, ilim âlemine duyurmuştur.

Ümit ediyoruz ki bu çalışma, klasik edebiyatımızda böyle müşterek çalışmaların artması için mütevazı bir örnek teşkil eder.

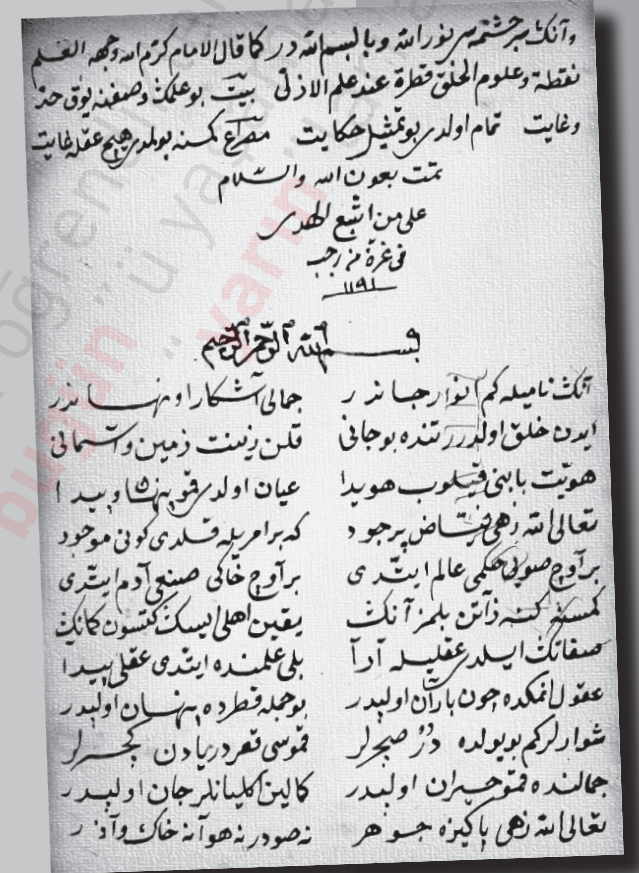
Bu kitapta, öncelikle “Cemâlî” mahlasıyla eser veren şairler tanıtılarak ele aldığımız mesnevilerin müellifi olan “Cemâlî” hakkında bilgi verilmiş, ardından söz konusu iki mesnevinin şekil ve muhteva yönünden tahlili yapılmış ve metinlerin Arap harflerinden Latin alfabesine transkripsiyon usulüyle aktarımına yer verilmiştir. Okuyucuda soru işareti oluşmaması adına metinlerin tıpkıbasımı, kitabın sonuna eklenmiştir.

Bu çalışma esnasında yardım ve desteklerini gördüğümüz, her biri alanında kıymetli hocalarımız Sayın Prof. Dr. Emine YENİTERZİ'ye, Sayın Prof. Dr. Ahmet SEVGİ'ye ve metinleri baştan sona kontrol eden kitabın editörü Sayın Prof. Dr. Âdem CEYHAN'a şükranlarımızı bildiriyoruz. Eserin basımını üstlenen DBY Yayınları'na ve Yayın Yönetmeni İrfan GÜNGÖRÜR Bey'e de ayrıca teşekkür ederiz.

Doç. Dr. Aysun ÇELİK
Dr. İlyas KAYAOKAY

İSİMSİZ MESNEVİ [NETİCE-İ SÜLÛK]

ÇEVİRİYAZI METİN

İsimsiz Mesnevi [Netîce-i Sülûk]

Bismi'llâhi'r-raḥmanı'r-raḥîm

[*Mefâilün mefâilün feülün*]

1. Anuñ nâmıyla kim envâr-ı cândur
Cemâli âşikâre vî nihândur
2. İden halk oldurur *tende* bu cānı
Kılan zînet zemîn ü âsumānı
3. Hüviyyet bābını *kı*lup hüveydā
'İyān *oldı* kamu pinhān ü peydā
4. Te'ālā'llāh zihî Feyyāz-ı pür-cūd
Ki bir emriyle *kı*ldı kevnî mevcūd
5. Bir *avuc şuyı* hükmi 'ālem itdi
Bir *avuc ḥāki şun'* ādem itdi
6. Kimesne künh-i zātın bilmez *anuñ*
Yaḳîn *ehli* iseñ gitsün gümānuñ

7. Şifâtuñ eyledi ‘aql ile ārā
Belī ‘ilminde itdi ‘aqlı peydā
8. ‘Uḡūl inmekde çün bārān olupdur
Bu cümle ḡatrede pinhān olupdur
9. Şu erler kim bu yolda dūr şaçarlar
Ḳamusı ḡa‘r-ı deryādan geçerler
10. Cemālînin¹ ḡamu ḡayrān olupdur
Kemālîn aḡlayanlar cān olupdur
11. Te‘ālā’llāh zihî pākîze cevher
Ne şıdur ne havā ne ḡāk ü āzer
12. Zihî şun‘-ı kemāl-i Lā-yezālî
Münevver kıldı āfāḡı cemālî
13. Zihî ḡudret zihî ḡikmet Te‘ālā
‘Ademden eyledi dūnyāyı inşā

[25a]

**Na‘t-ı Seyyidü’l-enbiyā ve’l-mürselîn a‘nî
Muḡammedü’l-emîn**

14. Daḡı yaṡarken² Ādem āb ü gilde
Muḡammed şāḡ idi cān ile dilde³
15. Göründi şüret-i Ḥaḡ‘dan çü Aḡmed
Pes evveldür fi‘l ü ḡavli mü’ebbed

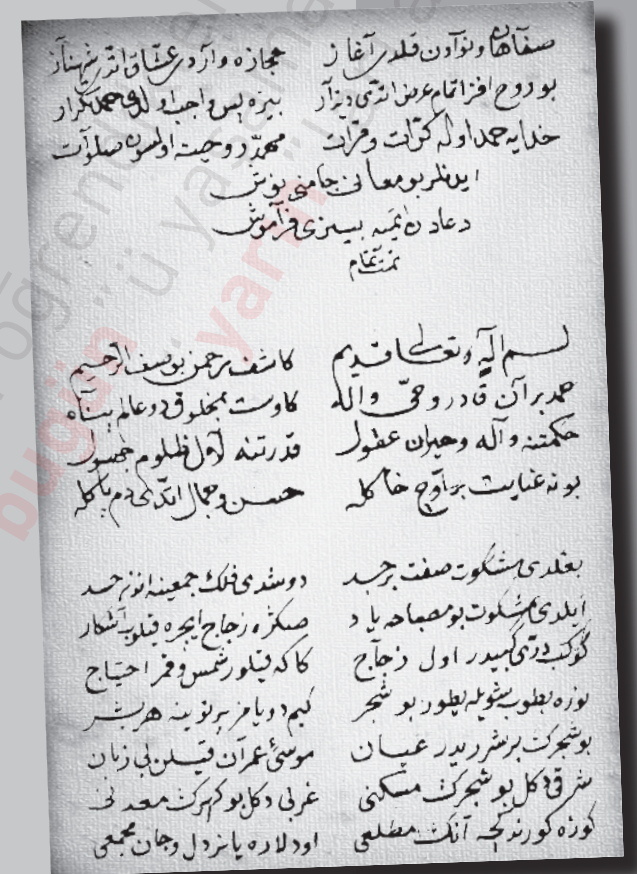
¹ N2: Cemālînde

² N2: yaṡurken

³ “Ādem, su ve balçık arasında iken, ben nebi idim” mealindeki rivayete işaret edilmektedir.

[GÜLŞEN-İ ‘İRFÂN]

ÇEVİRİYAZI METİN

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

[Gülşen-i ‘İrfân]

[Müfteilün müfteilün fâilün]

1. Bism-i İlâh u Te‘âlâ-yı Qadîm
Kâşif-i Rahmân bi-vaşfi’r-Rahîm
2. Hâmd ber-ân Qâdir ü Hayy u İlâh
K’ost (?) be-mahlûk-ı dü ‘âlem-penâh
3. Hikmetine vâlih ü hayrân ‘uqûl
Kudretine lâl zalûm u cehûl
4. Bu ne ‘inâyet bir avuç hâk ile
Hüsni ü cemâl itdi dem-i pâk ile
5. Bağladı mişkât şîfat bir cesed
Düşdi felek cem‘ine andan hâsed
6. Eyledi mişkât[1] bu mişbâha yâr
Şonra zücâc içre kılup âşikâr
7. Kevkeb-i dürrî gibidür ol zücâc
K’ağa kılur şems u kamer ihtiyâc

[64a]

8. Nûra batup şöyle yaður *bu* şecer
Kim döyemez pertevine her beşer
9. *Bu* şecerün bir şereridür ‘ıyân
Mûsâ-yı ‘İmrân[1] kılan bî-zebân
10. Şarkî degül *bu* şecerün meskeni
Ġarbî degül *bu* güherün ma‘deni
11. Göze göründikçe anuñ matla‘ı
Odlara yanar dil ü cân mecma‘ı
12. Şöyle haķîr olmuş iken müşt-i hâk
Eyledi iksîr-eşer-i nûr-ı pâk
13. Dûde-i hâki çü ezer hâl kıılır
Şafha-i âb üzre müseccel kıılır
14. Denge çeküpdür varaķ-ı âteşi
Naķş ider anda raķam-ı dil-keşi
15. Saķfa-i merfû‘a bir iş işlemiş
‘Aķl görüp hayret elin dişlemiş
16. Kııldı müzeyyen *bu* miyân-hâneyi
Nûrina ġarķ itdi *bu* kâşâneyi
17. Zâtına hâş itdi tecellâ-y-içün
Revzeneler açdı temâşâ-y-içün
18. Eksigün *ise* gözün aç uş cemâl
Ġâcetün *ise* taleb it uş vişâl
19. Bunca *bu* şan‘at ki *bu* şüretdedür
Vaşf idemez ‘aķl anı hayretdedür

Kaynakça

- Aksoy, Ömer Asım (1998). *Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü, Atasözleri Sözlüğü*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Ali Fikri Yavuz (Hz.) (1966). *Kur‘ân-ı Kerîm ve Meâl-i Âlisi*, İstanbul: Sönmez Neşriyat.
- Alp, Gökhan (2021). "Edebiyat Tarihi Kaynaklarına Eleştirel Bir Yaklaşım: Osmanlı Müellifleri ve Tuhfe-i Nâilî Örneği", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 26, s. 1-21.
- Ayan, Hüseyin (1977). "Cemâlî", *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi, Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Bursalı Mehmed Tahir (1342). *Osmanlı Müellifleri*, İstanbul: Matbaa-i Amire
- Canım, Rıdvan (2000). *Latîfi, Tezkiretü ‘ş-şuara ve Tabsiratü ‘n-nüzemâ (İnceleme-Metin)*, Ankara: AKM Yayınları.
- Ceyhan, Âdem; Koşık, Sercan (2016). "Cemâlî'nin Risâle-i Durûb-ı Emsâl'i", *Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 16: 33-76.
- Ceyhan, Âdem; Koşık, Sercan (2020). "16. Asır Şairlerinden Cemâlî'nin Bir Mesnevisi: Gülşen-i İrfân", *Cemal Aksu Armağanı*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, (Ed: Müslüm Yılmaz - Ayşe Aksu), s. 77 -115
- Çelik, Aysun (2017). *Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî'nin Metâli-i Cemâlî ve Şehr-engîz-i İstanbul Adlı Eserleri (İnceleme-Metin)*, Konya: Palet Yayınları.
- ÇELİK, Aysun (2019). *On Altıncı Yüzyıl Şâiri Cemâlî'nin Tasavvufî Mesnevîleri*. Konya: Palet Yayınları.

- Derdiyok, İbrahim Çetin (1994). *Cemâlî, Hayatı, Eserleri ve Dîvânı*, Harvard University USA.
- Devellioğlu, Ferit (2008). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat*, Ankara: Aydın Kitabevi.
- Dilçin, Cem (1983). *Yeni Tarama Sözlüğü*, Ankara: TDK Yayınları.
- Dilçin, Cem (2004). *Örneklerle Türk Şiir Bilgisi*, Ankara: TDK Yayınları.
- Erdem, Sadık (1994). *Râmîz ve Âdâb-ı Zurafâsı*, Ankara: AKM Yayınları.
- Erdoğan, Hilal (2022). “Cemâlî”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
- Eren, Aysun (2012). *Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî'nin Metâli-i Cemâlî ve Şehr-engîz-i İstanbul Adlı Eserleri (İnceleme-Metin)*, Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi
- Ergun, Sadeddin Nüzhet (1927). *Türk Şairleri*, İstanbul: Suhulet Kütüphanesi
- Genç, İlhan (1986). *Esrar Dede, Tezkire-i Şu'arâ-yı Mevlevîyye I-II*, Erzurum.
- Horata, Osman (2002). “Cemâlî”, *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*, Ankara: AKM Yayınları, 2: 433.
- İsen, Mustafa (1994). *Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı*, Ankara: AKM Yayınları.
- Karaman, Nihal Nomer (2002). *Cemâlî Dîvânı*, İstanbul: Kitabevi Yayınları.
- Kayabaşı, Bekir (1996). *Kâf-zâde Fâzî'nin Zübdetü'l-eş'âr'ı*, Doktora Tezi, Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kesik, Beyhan (2014a). “Cemâlî/Muhyiddin, Zenbilizâde Muhyiddin Mehmed Cemâlî Efendi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
- Kesik, Beyhan (2014b). “Cemâlî, Hanımzâde Mehmed Efendi”, *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.
- Kur'ân-ı Kerîm ve Meâl-i Âlisi* (Hazırlayan A. Fikri Yavuz), Sönmez Neşriyat, İstanbul.
- Kurnaz, Cemâl (1992). *Ahmet Talât Onay, Eski Türk Edebiyatında Mazmunlar ve İzahı*, Ankara: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları.
- Kurnaz, Cemâl; Tatçı, Mustafa (2001). *Mehmed Nâil Tuman, Divan Şairlerinin Muhtasar Biyografileri, C. I-II*. Ankara: Bizim Büro Yay. 157.
- Kut, Günay (1993). “Cemâlî”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, İstanbul: Türkiye Diyanet Vakfı Yayınları, 7: 316-317.

- Kutluk, İbrahim (1978). *Kınalı-zâde Hasan Çelebi Tezkiretü'ş-şuarâ*, Ankara: TTK Yayınları.
- Mehmed Süreyya (1311). *Sicill-i Osmanî (Tezkire-i Meşâhir-i Osmâniyye)*. İstanbul.
- Özcan, Abdulkadir (1989). *Şeyhî Mehmed Efendi Şakaik-ı Nu'mâniye ve Zeyilleri-Vekâyiü'l-Fudalâ-I*, İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Özkırmı, Atilla (2004). *Türk Edebiyatı Tarihi (Ansiklopedik)*, İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- Riyazî, *Riyâzü'ş-şu'arâ*, İstanbul Süleymaniye Kütüphanesi, Esad Esadi, Nu: 3871.
- Saraç, Mehmet Ali Yekta (2018). *Eski Türk Edebiyatına Giriş: Biçim ve Ölçü*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Solmaz, Süleyman (2005). *Ahdî ve Gülşen-i Şuarâsı*, Ankara: AKM Yayınları.
- Sungurhan, Aysun, *Beyânî Tezkiresi (İnceleme-Metin)*, Ankara 1994. <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/dosya/1-215416/h/giris.pdf> (Erişim Tarihi: 20.04.2012, 20.10)
- Süleymaniye Kütüphanesi, Reşid Efendi Bölümü, Nu. 593.
- Şemseddin Sâmî (1311). *Kâmusu'l-Âlâm*, İstanbul.
- Şemseddin Sâmî (1978). *Kâmus-ı Türkî*. İstanbul: Çağrı Yayınları.
- Şentürk, Ahmet Atilla, *Mesnevîlerin Doğuşu ve Türk Edebiyatındaki Gelişimi*, <http://ekitap.kulturturizm.gov.tr/Eklenti/10664,mesnevilereditorsunusupdf.pdf?0>. Erişim Tarihi: 11.09.2019.
- Şentürk, Ahmet Atilla; Kartal, Ahmet (2012). *Eski Türk Edebiyatı Tarihi*, İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Timurtaş, Faruk Kadri (1951). “Fatih Devri Şairlerinden Cemâlî ve Eserleri”, *TDED*, IV: 3.
- Tuman, Mehmed Nâil (2001). *Tuhfe-i Nâilî, Divân Şairlerinin Muhtasar Biyografileri*, Ankara: Bizim Büro Yayınları.
- Ünver, İsmail (1993). “Çeviriyazıda Yazım Birliği Üzerine Öneriler”, *Dil Tarih ve Coğrafya Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Türko-loji Dergisi*, XI (1): 51-89.
- Yeniterzi, Emine (2007). “Anadolu Türk Edebiyatında Ahlakî Mesnevîler”, *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi-Eski Türk Edebiyatı Tarihi II Sayısı*, Güz, 10: 433-468.

Yıldırım, Seyfullah (2013). "Cemâli Baba", *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü*.

Yılmaz, Mehmet (2013). *Kültürümüzde Ayet ve Hadisler (Ansiklopedik Sözlük)*, İstanbul: Kesit Yayınları.

http://www.aksaray.gov.tr/default_B0.aspx?content=1223 [E.T.: 04.05.2021]

<http://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/cemali-mdbir> [E.T.: 25.07.2022]

Dizin

A

Âdem 26, 33, 64, 84, 137, 138, 169,
174, 178
Ahmed 16, 43, 64, 73, 104, 114, 115,
119, 132, 139, 143, 157
Ahmed Çelebi 11
Aksaray 11
Amasya 9, 11
Azerbaycan 48

B

bâğ-ı İrem 35, 75
Bahâristân 69
Bakara sûresi 29, 86
Bâyezîd 10, 11
Bâyezîd 24, 107
Bâyezîd-i Bistâmî 41
Bedaşşân 49, 165
Berây-ı Kimyâ 12
Bû Bekr 65
Bursa 9, 10
Bursalı Mehmed Tahir 11

C

câm-ı Cem 31, 79
Cemâl 10, 11, 179

Cemâleddin Aksarâyî 11
Cemâleddîn-i Ankaravî 15
Cemâleddin İshak Karamânî 11
Cemâlî 16, 17, 28, 31, 50, 66, 76, 77,
81, 85, 90, 97, 103, 109, 112, 114,
128, 140, 158, 159, 168, 178
Cemâlî Baba 13
Cemâlî Efendi 12
Cemâlî Hanımzâde Mehmed Efendi 12
Cemâlî-i Halvetî 11
Cemâlî-i Uşşâkî 12
Cibrîl-i Emîn 27, 115
Circîs 28, 75, 157

D

Defterdâr-zâde Ahmed Cemâlî Çelebi 12
Der-beyân-ı Meşakkat-ı Sefer ü Zaruret
ve Mülazemet 11
Derviş Osman Sineçâk 48
Dîvân 10, 13

E

Edirne 9, 12
Ehad 40
Emir Süleymân 10
Esrar Dede 48
Eyyüb 84, 96, 139

F

Fatih Sultan Mehmed 10
Feyyâz 63

G

Ğaffâr 46, 139
Gülşen-i 'İrfân 17, 18, 19, 48, 50, 52,
54, 57, 180
Gülşen-i 'İrfân 48, 54, 167
Gülşen-i Uşşâk 10

H

Hacı Ağa Fakir 48
Halîl 26, 87, 113, 138, 157
Hallac-ı Mansur 46
Hasan 84
Hayder 96, 114, 158
Hazret-i 'İsâ 41, 106
Hızr 38, 96, 104, 140
Hiçâz 70
Hicr sûresi 30, 39
Hindî 69
Hurşîd-nâme 10
Husrev ü Şîrîn 10
Hümâ vü Hümâyûn 10
Hüseyn 84, 114
Hz. Âdem 34, 36, 45, 54
Hz. Ali 33, 35, 36, 38, 42, 46
Hz. Circis 35
Hz. Ebubekir 33
Hz. Eyüp 36
Hz. Eyyüb 38
Hz. Hasan 36, 42
Hz. Hüseyin 35, 42
Hz. İbrahim 36, 38, 42, 45
Hz. İsa 35, 36, 37, 41, 42, 46, 53, 54
Hz. İshak 38, 42, 45
Hz. İsmail 38, 42, 45
Hz. Muhammed 33, 34, 36, 38, 42, 43, 46
Hz. Musa 36, 37, 38, 42, 45, 53
Hz. Nuh 38, 42, 45
Hz. Osman 33
Hz. Ömer 33

H. Süleyman 38
Hz. Yahya 38
Hz. Yakub 36
Hz. Yusuf 36, 38, 42, 46, 47
Hz. Zekeriya 42

İ

'İsâ 28, 105, 106, 114, 139, 148
İshâk 87, 95, 113, 138
İsmâ'îl 95
İsrâfîl 130
İsrâ sûresi 30, 40
İstanbul 7, 9, 11, 12, 18, 48, 57, 66
İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kü-
tüphanesi 7, 18, 57

K

Ka'be 35, 75, 99
Kafiye-i mukayyede 27, 51
Kafiye-i mücerrede 26, 51
Kafiye-i müessesese 27, 51
Kafiye-i mürdefe 27, 51
Kafiye-i mürekkebe 26, 51
Kamer 53
Kanûnî 11
Kasas sûresi 30, 42, 116
Kelîm 22, 37, 67, 92
Kerâmâtü'l-havâş 17, 18, 68
Kerbelâ 28, 75
Konya 9
Kurân 21, 32, 44
Kutadgu Bilig 9
Kütahya 9, 10

M

Manisa 9
Manşûr 46, 141
Mafla'u'l-ahbâr 17, 18, 68
Mehmed 11, 12, 13
Mehmed Süreyya 11, 12, 13
Menâkıb-ı 'Âl-i 'Abâ ve Mesâ'ib-i Deşt-i
Kerbelâ 13

Mesîhâ 24, 37, 91
Metâlî-i Cemâlî 9, 12
Mevlâ 40, 42, 103, 110
Mevlevî 10
Mısr 92, 157
Molla Çelebi 12
Muğlalı Şâhidî 48
Muhammed 11, 33, 35, 42
Muhammed 33, 64, 65, 66, 79, 84,
110, 139, 140
Muharrem 17, 22, 33
Murtażâ 65, 139
Müsâ 30, 42, 43, 84, 96, 114, 116, 138,
157, 164, 177
Muştafâ 70, 86, 96, 109, 111, 120, 140

N

Nâmüs-ı Ekber 94
Nasîhat-nâme 12
Nemrüd 95
Nîl 69, 96
Nûr-ı Muhammedî 42
Nûr sûresi 30, 47, 151
Nutm-ı Cemâlî Baba 13

R

Rehnümâ-yi Sâlikîn 13
Risâle fi-Hakkı'd-devrân 12
Risâle-i Acibe 11
Risâle-i Âgâh-ı Dil 13
Risâle-i Durûb-ı Emsâl 18, 19, 57
Riyâzî 11, 12
Rum 23
Rûm 18, 23, 69
Rumûz-ı 'Âyîn-i Cem ve Kuntûz-ı Keşifül'l-
Hikem 13

S-Ş

Sadettin Nüzhet 13
Settâr 46, 139
Silsile-i Tarik-i Uşşâkî 13

Şehr-engîz-i İstanbul 9, 12
Şehr-engîz-i Siroz 12
Şemseddin Sâmî 11, 12
Şerh-i Bâ 19, 23
Şerh-i Bâ 17, 18, 68
Şeyh Cemâleddin 11
Şeyh Cemâleddin İshâk Efendi 11
Şeyhî 10
Şeyhoğlu 10
Şeyh San'an 46
Şeyh San'an 46, 141
Şeyh Seyyid Muhammed Cemaleddin 12

T

Tarih-i Âl-i Osman 12
Tebük 11
Trabzon 9
Tur Dağı 37
Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklo-
pedisi 15
Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü 15
Türk Şairleri 15

U

Utariid 53, 54

Y

Yahyâ 96
Ya'kûb 84, 95, 113
Yavuz Sultan Selîm 11
Yed-i Beyza 53
Yûnus 51, 84, 139, 167
Yûsuf 42, 47, 95, 113, 138, 147, 149,
150, 151
Yûsuf u Züleyhâ 11

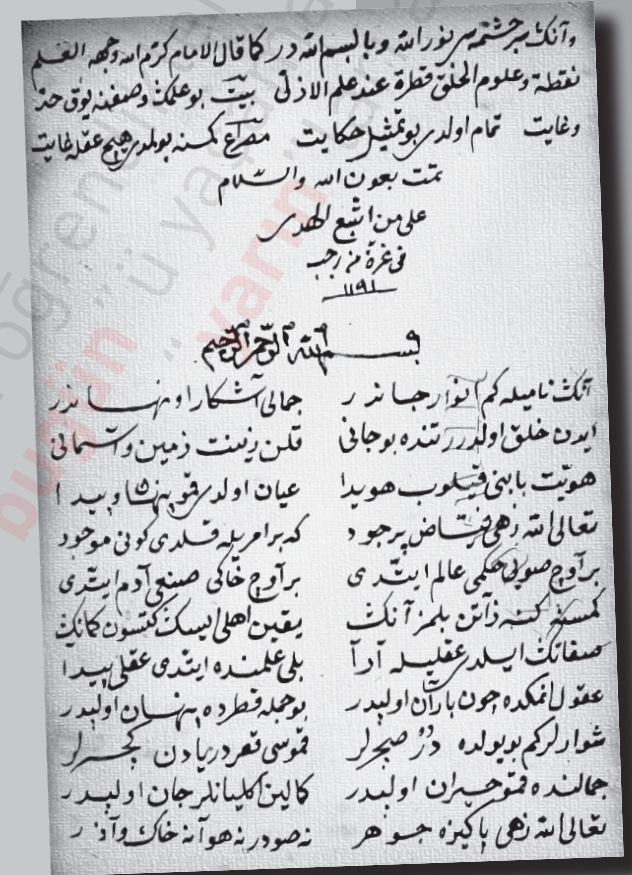
Z

Zekeryâ 114
Zenbilli Ali Cemâlî Efendi 11
Zenbilli-zâde Muhyiddin Mehmed 12
Zühre 53, 54

“dün”den öğrendiklerinle
“bugün”ü yaşamak
“yarın”ları aydınlatır.

İSİMSİZ MESNEVİ [NETİCE-İ SÜLÛK]

TIPKIBASIM

و آنک بر شتم سر نوزاد الله و با لبسم الله در کما قال الامام کرم الله وجهه العلم
نقطه و علوم الخلق قطرة عند علم الازلی بیت بو علمت و صفینة یوق حد
و غایت تمام اولدر بو تمثیل حکایت مصراع کسنه بولدر هر چه عقده غایت
تمت بعون الله والسلام

علی من اشبع الهمدر

فی غرة من رجب

۱۱۹۱

بسم الله الرحمن الرحیم

آنک نامیده کم انوار جاندر
ایدن خلق اولدر رتنده بو جانی
هویت بابنی فی سلوب هویدا
تعالی الله زهی نیتاض پر جود
بر آوج صوبی حکمی عالم ایتدی
کسسه کسنه ذاتن بلمز آنک
صفیاتک ایدر عقیده آرا
عقول انمکده چون باران اولبدر
شوار لرکم بدیولده در صبحر
جمالنده فتوحیران اولبدر
تعالی الله زهی پاکیزه جوهر

جالی آشکارا و نه ساند
قلن زینت زمین و آسمانی
عیان اولدر قوی نه نشا و پیدا
که بر امریله قلدی کونی موجود
بر آوج خالی صنعی آدم ایتدی
یقین اهلی ایسک کتسون کالیک
بلی علمنده ایتدی عقلی پیدا
بو حمله قطره پهنان اولبدر
قوسی قعر در یادن کجسر
کالین کلیماندر جان اولبدر
نه صودرنه هو آنه خاک و آذر

“dün” den öğrendiklerinle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

زهی صنع کمال لایزالی منور قدر آفتاب جمالی
 ازهی قدرت زهی حکمت بقالی عدمدن ایلدردینبای انسانی
 نعت سیدالانبیاء و المرسلین اعفی محمد الامین

دخنی یا تو کین آدم آب و کلده محمد شاه ایدی جانینله دلده
 حکورندی صوره حقدن جو احمد بس اولدر فعل و قولی مؤبد
 تحقیقت شرع! بجنده رهنما در قمو اقولی گفتار خدا در
 ایرشدی حقه حق کوردی بی شک ایروب معراج کوردی جمله یکت
 یولمه بیوردی اول شاه گزیده که اهل دلان نوره یسده
 ایرشدم وحدت صرغه اوزمده خدائی کورشم کندمی کوزمده
 دیدر بو بکر الشیدوب آنی صدق سوز کده طغری من ای ماه الحق
 با عسم دیری بلی بوسوز یقین در یقین اهلینله اشبو سوز همین در
 انشیدوب دیری اندنصکره عثمان مسلمدر کتاسر جمله ارکان
 علی دیدر سنکدر جمله اسرار سنی بولدم سنی بدم وفاد آرار
 بیزه ده حریفنا فتح ایشدی الحق بیانه کلدر اشبو راز مطلق
 محمد در بو کون مصهر نبوت علی در فی المثل ماه و لایث
 محمد در بو کون شمس شریعت علی المرتضی ماه طریقت
 محمد در بو کون نور حقیقت معارف معدیندر کان حکمت
 آنک حقدن حقی بیوردی لولاک بو شاینله دیر اول ما عرفاک
 محمد نوردی حقی یا الهی

[GÜLŞEN-İ 'İRFÂN]

TIPKIBASIM

سفاها و نوآدن قدر آغاز مجازه وارده عشاق اثر شبناز
 بود روح افزا تمام عوین اتری دینار بیزه بس اجله لایحه کزار
 خدایه محمد اوله کرامت و عزت محمد روحیت اولسون صلوات
 اینلر بو معانی جامنی بوئت ایروبو معراج کوردی جمله یکت
 دعاده نغمه بیسری فراموش محمد روحیت اولسون صلوات
 منتقام

لسم لیه و تعکاف دیم کاشف حمز بوسفا رحیم
 عذر آن قادر و حق و اله کاوست بمخلوق و عالم پناه
 حکمتنه و اله و هیجان عقول قدرتنه لعل فلولوم محسوس
 بونه عنایت بر اوج خاکله حسن و جمال اندکی دم پاکله

بغدری مشکوت صفت جربد دو شندی فکک جمعیند نوز حد
 ایلدی مشکوت بو مصباحه یاد صکره زجاج ایچره قیلوه شکار
 گو کتبی دئی کبیر اول زجاج کاکه قیلور شمس و قمر احتیاج
 نوزه بطوبه بشو یله بطور بو شجر کیم دویا فر بر نوبه هر بشر
 بو شجرک بر شتر دیر عیان موسی عمران قیلر بی زبان
 مشرق کل بو شجرک مسکنی غربی دکل بو کبرک معدنی
 کوزه کورنر کجه آنک مطلق اود لاره یا نزل و جان جمعی

صفاها و نواون قلدر آغاز
 مجازة واردر عشاق اثر شهنواز
 بود روح افزا تمام عزم از تری دینار
 بیره پس واجبه لایحه کار
 خدایه حمد اوله کرات و قرأت
 مهذب روحیه اولسون صلوات
 ای دینلر بو معانی جامنی یونش
 دعایه ایمه بیسری فراموش
 منتقام

لسم الیه و تعالی فدیتم
 حمد بر آن قادر و حق و اله
 حکمتنه و اله و هیوان عطور
 بونه عنایت بر آوج خاکله
 کاشف بر حمن بو صفا الرحیم
 کاوست بمخلوق دو عالم پناه
 قدرتنه اول فیلوم جسمور
 حسن و جمال اندکی دم پاکله ایرد
 بغدی مشکوت صفت بر جد
 ایلدی مشکوت بو مصباحه یاد
 گوکت دردی کبیر اول زجاج
 نوزه بطوبه شویله بطور بو شجر
 بو شجرک بر شرریدر عیان
 شرقی کل بو شجرک مسکنی
 کوزه کورنجه آنک مطلبی
 دوستدی فلک جمعینه نوز حسد ایرد
 صکره زجاج ایچره قیلور آشکار وانه
 کاکه قیلور شمس و قمر احتیاج حکمت
 کیم دیباغ بر توبینه هر بشر
 موسی عمران قیلن بی زبان ایرد
 غربی دکل بو کمرک معدنی
 اودلاره یانردل جهان مجعی حاله

ایلد اکیسیر اثر نور پاک
 صفحہ آب اور زہ مستحل قبول
 نقش ایدر آتذہ رتم دکشتی
 عقل کورب حیرت الین دلمش
 نورینہ عزق ایتدی بوکاشانه
 روزنه لرا آجدی تماشای چون
 حاجتک ایستلایب ایت اونر نسال
 وصفایره قر عقل آنی چیرتره در
 کماهی بیکلم حکمتی
 شمه شرحنده علم بی مجال
 نعمت آنک خلقه تکلف آنک
 جمله سرعجزینر قبولر اعتراف
 کل بروای خامه شیرین زبان
 بحر و ملاحی لعل برخشان چیقار
 آل دلک التینه ختم مسکنی
 قوشکم ماهیمی حسیق عالمه
 بریدر بیضا بزه قیل اسکار
 پرده بکر ایچره اولورده نهان
 لبیل خوش خون در بر حسان
 فطمت کیر حشمه حیوان چیقار
 دوک پیره تهوی خطا اشکنی
 سویله نبوت هنردن آدمه
 طایمیه کوسالیه تاروز کار
 خلقه مسیح اولدوغون کتایل عیان

CEMÂLÎ'nin

İki Tasavvufî Mesnevisi

İSİMSİZ MESNEVİ ~ GÜLŞEN-İ 'İRFÂN

Bu kitapta, 16. asır şairlerinden "Cemâlî"nin iki mesnevisi ele alınıp tanıtılmıştır. Cemâlî'nin kim olduğu meçhuldür, eserlerinin toplandığı mecmuanın iki nüshası bulunmaktadır. Biri Süleymaniye Kütüphanesi'nde diğeri İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesi'nde kayıtlı iki mecmuada, müellifin üçü manzum, biri mensur, dört eseri tespit edilmiştir. Eserlerinin tamamının dinî-tasavvufî muhtevalı olması onun Arapça ve Farsçaya hâkim, tasavvuf erbabı biri olduğuna işaret etmektedir.

Cemâlî'nin çalışmamıza konu mesnevilerinden ilki isimsiz olup "seyr-i sülûk" bahsi etrafında şekillenmiştir. 1008 beyitten müteşekkil eserin 1578 yılında telif edildiği anlaşılmaktadır. Hemen her beyitte veciz ve hikmetli bir söyleyişle mesaj verme gayreti güdülen mesnevîde, baştan sona dinî ve tasavvufî terminoloji hâkim kılınmış ve eser, âşiklara ve sâliklere, yani tasavvuf ehline adanmıştır.

Cemâlî'nin *Gülşen-i 'İrfân* adlı 177 beyitlik ikinci mesnevisi de muhteva yönüyle örneğine az rastlanılan bir metindir. Diğer eserinden farklı olarak bu mesnevîsinde eleştirel bir üslup kullanan Cemâlî, tarikat adabından, tasavvuf ahlâkından ve toplumsal bozulmalardan söz etmiş, çeşitli nasihat ve uyarılarda bulunmuştur.

Kitapta Cemâlî hakkında bilgi verildikten sonra şairin bu iki mesnevisinin önce şekil ve muhteva tahlili yapılmış, ardından metinlerin Arap harflerinden Latin alfabesine transkripsiyon usulüyle aktarımına yer verilmiştir.

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Çağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
Tel. - Faks: +90 212 526 98 06
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr

ISBN 978-625-8371-51-2

9 786258 371512